

№ 10

Muhulaste antropoloogiast

Sur l'Anthropologie des habitants de Muhu

Juhan Aul

Tartu 1932

№ 10

Muhulaste antropoloogiast

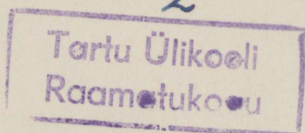
6437 873

Sur l'Anthropologie des habitants de Muhu

Juhan Aul

Tartu 1932

Äratrükk „Loodusuurijate Seltsi Aruannetest“ XXXVIII (1931) 3.

217231

Muhulaste antropoloogiast.

Juhan Aul.

Materjal, millel käesolev esialgne ülevaade muhulaste antropoloogiast põhineb, kujutab väikest osa neist andmeist, mis allakirjutanul kogutud ja on kogumisel meie saarte-elanikkude süsteemaatilise asendi resp. tõulise koostise selgitamiseks.

Et Muhumaa oma 220 km² pindalaga on küllalt suur geograafiline tervik, tohiksid ta andmed omaette pakkuda teatavat huvi, seda enam, et rahvatiheduselt — 26,8 elanikku km²-l — on Muhu meil üks eesrinnas sammuvaist maa-aladest, võides pakkuda seega tõulisele põimendusele ja lokaaltüübi kujunemisele küllalt soodsat pinda. Vist ei jäta viimaseid asjaolusid mõjustamata ka see, et suured soode- ja metsadealad, mis üksikuid külakondi rassiliselt isoleeriksid, Muhus peaaegu puuduvad.

Elukutselt on muhulased eeskätt põlluharijad. Kaluri-, kuid ühtlasi rikkamad külad nagu Pallasma, Mõisaküla, Nõmmküla jne. asetsevad põhjarannikul. Käsitöölise ehk „platsimeeste“ rikkuselt torkavad silma Suuremõisa, Liiva, Hellama, Lehtmetsa jmt. Juba Plettenbergi ajast saadik vabaks külaks Muhus on Kogova. — Vaimselt on muhulased võrdlemisi ärksad.

Antropoloogiliselt kirjeldatud ja mõõdetud on Muhust 1385 isikut, 18—60 a. vanuses, neist 641 meeste- ja 744 naisterahvast, mis sellealaste üldarvust moodustab enam kui poole. Mõõtmisel on pearõhku pandud, mõõtude arvu mõttes, pea mõõtudele.

Andmete läbitöötamisel arvutasin aritmeetilise keskmise (M) külivuse (keskmise ruutkalde) (σ), variatsioonikoeffitsiendi (v) ja asjaomased keskmised vead. Seejuures arvestasin keha mõõtude käsitlemisel mehed 20—40 a., naised 19—40 a., pea ja näo mõõtude korral mehed 19—60 a., naised 18—60 a. ja nina mõõtude käsitlemisel — mõlemad sugupooled 20—50 a.

Andmete esitamisele siirdudes peatuksin kõige pealt kasvul. Keskmine mehe pikkus Muhus on 173,20 sm, naise oma — 160,67 sm. Et keskmine eestlase pikkus on R. Villemsi järgi 172,26 sm, N. Köstneri andmeil koguni 171,25 sm, eurooplasil aga on keskmine pikkus alla 170 sm, tuleb muhulasi pidada silmapaistvalt pikaks. Eriti pikk (mehe suhtes) on Muhu naine (seksuaalindeks = 93,3!). Lähemaist naabreist suudavad muhulastega kasvu suhtes võistelda vaid liivlased ja ruhnlased. Kõige pikem element Muhus asub Lehtmetsa, Lõetsa jnt. põhjapoolsemas külakonnas, kõige lühem — Suuremõisa, Kantsi, Iga, Liiva ja Viira külades. Silmapaistvad ja selgejoonelised territoriaalsed erinevused siiski puuduvad.

Käte siruulatuse keskmine on meestel 182,19 sm, naistel — 167,68 sm, mis kasvu $\%$ -des ehk relatiivselt = 105,23 meestel ja 104,34 naistel ning osutab seega esijäsemete tugevale arengule. Ka on muhulased õlgadest tugevad (ölanukkide vahe = keskmiselt 39,33 sm meestel ja 35,78 sm naistel). Relatiivse tüvepikkuse (istepikkuse) järgi otsustades (meestel 51,65, naistel 52,31) tuleb muhulasi pidada sihvakaks.

Pea on muhulasil absoluutmõõtude põhjal pikk (meestel 193,48 mm, naistel 186,31 mm), keskmise laiusega (153,01 mm meestel ja 148,07 mm naistel) ja kõrgevõitu (pea kõrvakõrgus = 126,41 mm meestel ja 121,42 mm naistel). Pea vormilt (ülalt vaadates) on muhulane tublisti pikapealisem (dolihokefaalsem) kui eestlased üksipuha kust ja meie lähemad naabridki, välja arvatud rootslased ja osalt norralased. Nimelt on muhulaste pea pikkuselaiuse indeks meestel 79,08 ja 79,54 naistel, kuna ta eestlastel üldse = keskmiselt 80,81 (Villems). Külgvaates on muhulase pea kõrge ja kumer (hüpsikefaalne) (pikkuse-kõrguse indeks = 65,45 meestel ja 65,26 naistel), eestvaates — kuhikuline (akrokefaalne) (laiuse-kõrguse indeks on 82,51 meestel ja 81,96 naistel).

Nägu on ülekaalus ovaalne (37,2%), eriti naistel, ja täidlane, tuntud „muhu täiskuu“ nime all. Absoluutselt mitte väga lai (põsekaarte vahe = 140,92 mm meestel, 133,55 mm naistel), pigemini madal kui kõrgevõitu (morfoloogiline näo kõrgus 121,60 mm meestel ja 112,86 mm naistel), on ta morfoloogilise näoindeksi järgi otsustades (86,32 meestel ja 84,62 naistel) siiski ehk veidi piklikum kui ta seda on mandrieestlastel (85,8, Villems.). Näo täidlust ja ovaalsust aitab tõsta see, et laubakohalt on muhulase pea kitsavõitu (108,81 mm meestel, 105,97 mm naistel); samuti

ei saa muhulase lõuga pidada laiaks. Profiilis avaldab muhulase nägu teatavat kalduvust prognaatsusele.

Muhulase nina tuleks lugeda kitsaks, vähese kalduvusega laia poole, ninaindeksi olles tublisti üle 60 (63,71 meestel ja 63,25 naistel). Nina absoluutmõõdud on: kõrgus 55,33 mm meestel ja 52,67 mm naistel, laius — 35,27 mm meestel ja 32,40 mm naistel. Profiililt on nina (selg) kõige sagedamini lainjas (34,0%), veidi harvemini nõgus (32,8%) ja sirge (29,5%); kumera profiiliga („kongis“) ninu leidus kõigest 3,7%.

Üksikasjalisema ülevaate mõõtmiste tulemusist annab järgmine tabel, milles kehamõõtmed on toodud sm-tes, teised — mm-tes:

	n	M ± m	σ ± m(σ)	v
Üldpikkus	337	173,20 ± 0,31	5,63 ± 0,22	3,25
<i>Taille totale</i>	400	160,67 ± 0,24	4,72 ± 0,17	2,94
Istepikkus (tüvepikkus)	317	89,33 ± 0,20	3,60 ± 0,14	4,03
<i>Taille assise</i>	398	84,03 ± 0,15	2,96 ± 0,10	3,52
Relatiivne istepikkus	317	51,65 ± 0,08	1,46 ± 0,06	2,83
<i>Taille assise en %</i>	397	52,31 ± 0,07	1,50 ± 0,05	2,87
Siruulatus (sülelaius)	337	182,19 ± 0,39	7,18 ± 0,28	3,94
<i>Grande envergure</i>	397	167,68 ± 0,32	6,38 ± 0,24	3,81
Relatiivne siruulatus	337	105,23 ± 0,12	2,26 ± 0,09	2,15
<i>G. envergure en %</i>	395	104,34 ± 0,12	2,35 ± 0,08	2,25
Õlalaius (akromionite vahe)	338	39,33 ± 0,10	1,90 ± 0,07	4,83
<i>Diamètre biacromial</i>	400	35,78 ± 0,08	1,62 ± 0,06	4,53
Pea pikkus	604	193,48 ± 0,24	5,96 ± 0,17	3,08
<i>Longueur max. de la tête</i>	760	186,31 ± 0,20	5,48 ± 0,14	2,94
Pea laius	604	153,01 ± 0,20	4,98 ± 0,14	3,25
<i>Largeur max. de la tête</i>	761	148,07 ± 0,17	4,82 ± 0,12	3,26
Pea kõrvakõrgus	580	126,41 ± 0,25	5,92 ± 0,17	4,68
<i>Hauteur auriculo-bregmatique</i>	743	121,42 ± 0,22	5,98 ± 0,16	4,92
Pea pikkuse-laiuse indeks	600	79,08 ± 0,11	2,75 ± 0,08	3,48
<i>Indice céphalique</i>	756	79,54 ± 0,10	2,81 ± 0,07	3,53
Pea pikkuse-kõrguse indeks	578	65,45 ± 0,16	3,74 ± 0,11	5,71
<i>Indice hauteur-longueur</i>	740	65,26 ± 0,12	3,25 ± 0,08	4,98
Pea laiuse-kõrguse indeks	579	82,51 ± 0,17	4,20 ± 0,12	5,09
<i>Indice hauteur-largeur</i>	740	81,96 ± 0,16	4,45 ± 0,12	5,43
Lauba laius	596	108,81 ± 0,18	4,52 ± 0,13	4,20
<i>Largeur frontale min.</i>	758	105,97 ± 0,17	4,53 ± 0,12	4,31
Näo laius	596	140,92 ± 0,23	5,54 ± 0,16	3,93
<i>Diam. bizygomatique</i>	740	133,55 ± 0,19	5,20 ± 0,14	3,89
Morfoloogiline näo kõrgus	594	121,60 ± 0,28	6,74 ± 0,20	5,55
<i>Diamètre naso-mentonnier</i>	754	112,86 ± 0,24	6,55 ± 0,18	5,81
Morfoloogiline näoindeks	594	86,32 ± 0,21	5,03 ± 0,15	3,83
<i>Indice facial</i>	731	84,62 ± 0,19	5,01 ± 0,13	5,92
Nina kõrgus	476	55,33 ± 0,19	4,24 ± 0,14	7,67
<i>Hauteur du nez</i>	559	52,67 ± 0,17	4,09 ± 0,12	7,76
Nina laius	472	35,27 ± 0,15	3,20 ± 0,10	9,07
<i>Largeur du nez</i>	559	32,40 ± 0,12	2,82 ± 0,08	8,70
Ninaindeks	470	63,71 ± 0,29	6,38 ± 0,21	10,02
<i>Indice nasal</i>	557	63,25 ± 0,27	6,41 ± 0,18	10,13

Silma d on muhulasil kaugelt ülekaalus heledavärvilised (81,5⁰/₀), kuna sega- ja pruunivärvilisi on vähe (11,2 resp. 7,3⁰/₀). Juuste värvuse suhtes esineb aga muhulaste seas väga palju tumedajuukselisi (45,2⁰/₀). Ka on heledajuukselisist suurem osa helepruuni-juukselised.

Pea kõikide mainitud tõutunnuste geograafiline levimine suuri ja tendentslikke erinevusi ei osuta, viimased on pigemini juhuslikku laadi. Variantide sageduskõverad on ülekaalus ühetippelised, suuresti sarnanedes korrapäraste binomiaalsete kõvatega.

Kõik need asjaolud kõnelevad tiheda tõulise segunemise poolt Muhus. Milline on muhulase tõuline tüüp, seda on erilise analüüsita varane öelda, vaevalt sobib ta aga ühegagi kirjeldatuist. Üldiselt sarnaneb ta vist siiski palju enam meie ida- kui lääne-naabrite omaga, mis lubaks oletada tugevat idabaltitõu mõju.

Olen veendunud, et meie maakondade ja isegi kihelkondade elanikkondadest kannavad väga paljud, minevikuolude sunnil, mingit morfoloogilist eriilmest. Millised need morfoloogilised omapärad kuskil on, selle avastamine on meie lähemaid ülesandeid, mitte ainult sellepärast, et alles siis võiksime kõnelema hakata eestlaste antropoloogiast, vaid juba ka sellepärast, et me ühe jalaga oleme Lääne-, teisega aga Ida-Euroopas, ja piirirahvaste tõulise koostise tundmine on mitmeti võtmeks tõuküsimuste lahendamisel üldse.

Dans le présent article (résumé du discours prononcé au premier congrès des naturalistes estoniens), l'auteur expose des données anthropologiques concernant les habitants de l'île de Muhu (Moon), c'est à dire une petite partie des données recueillies par lui dans le but de déterminer la position systématique des habitants des îles estoniennes.

L'île de Muhu, possédant une population dense (26,8 habitants par km²) et manquant de régions forestières et marécageuses qui isoleraient par tribus les divers groupes de villages séparés, devrait par conséquence présenter des circonstances favorables au développement du type local et les données la concernant y gagneraient un certain intérêt. Ces dernières sont résumées dans le

tableau sus-nommé, sur lequel n indique le nombre des personnes mesurées, M = moyenne arithmétique, σ = écart quadratique, v = coefficient de variation, m et $m(\sigma)$ = erreurs moyennes correspondantes. Dans l'élaboration des données du corps les hommes sont comptés de 20—40 ans, les femmes de 19—40 ans; dans l'élaboration des données de la face et de la tête, les hommes sont comptés de 19—60 ans, les femmes de 18—60 ans et dans celui du nez les deux sexes sont comptés de 20—50 ans.

En comparant les habitants de l'île de Muhu avec les estoniens du continent, l'auteur trouve que les premiers sont d'une taille plus élevée et plus svelte, plus dolichocéphales, mais au crâne haut et à face courte. La couleur des yeux est pour la plupart claire (81,5⁰/₀), tandis que le nombre de cas aux yeux bruns et mêlés est plus petit (11,2 resp. 7,3⁰/₀). On ne peut pas dire la même chose de la couleur des cheveux: 45,2⁰/₀ des habitants ayant les cheveux foncés. Pour quant à ce qui concerne le profil du nez, celui-ci est pour la plupart droit-sinueux et droit (34,0⁰/₀).

Les courbes de fréquence des variantes et la distribution géographique des éléments de race témoignent en faveur de leur croisement considérable.

Il est possible que les habitants de Muhu représentent chez nous un type spécial d'une race, mais il est prématuré d'indiquer le genre de celle-ci sans analyse spéciale à cet effet.

L'auteur est convaincu que les habitants de nos départements et même de nos paroisses présentent des traits morphologiques spéciaux qui pourraient s'expliquer par l'influence de leur passé.

